

TÜRK KREDİ SİGORTASI SEKTÖRÜ HASAR-PRİM GELİŞİMİ VE EKONOMİK BÜYÜME İLE İLİŞKİSİ

Arzu ŞAHİN*

Öz

Ticari alacaklara güvence veren sigorta türü olan kredi sigortasının ticaret ve iktisadi büyümeye olan katkısı uluslararası ve ulusal yazında güncelliğini koruyan bir alandır. Bu çalışmada, Türkiye’de 2001-2018 döneminde kredi sigortasının prim geliri ve hasar ödemelerinin gelişimi ve ekonomik büyüme göstergeleri ile ilişkileri korelasyon analizi ile incelenmiştir. Ekonomik büyümeyi; milli gelir ve ihracat büyüme oranları ile çek, senet ve banka kredisi şeklindeki borçların geri ödenmeme düzeyi temsil etmiştir. İncelenen dönemde küresel sektörel gelişmelere paralel olarak, Türkiye resmi ve özel kredi sigortası piyasasında prim gelirleri azalmış ve hasar ödemeleri artmıştır. Korelasyon analizi sonuçlarına göre; milli gelir ve ihracat artışı, kredi sigortası prim geliri büyümesi ile pozitif ve kredi sigortası hasar/prim oranı ile negatif ilişkilidir. Ayrıca prim gelirleri değişimi ile geri ödenmeme oranları negatif korelasyona sahiptir. Bu sonuçlar, kredi sigortası prim gelirlerinin artışının ve hasar oranları azalışının ekonomik genişleme dönemleri ile bağlantılı olduğuna işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kredi Sigortası Pazarı, Ticari Kredi Sigortası, Hasar/Prim Oranı, Korelasyon Analizi

Jel Kodu: G22, G32, O16

TURKISH CREDIT INSURANCE SECTOR CLAIM- PREMIUM DEVELOPMENT AND ITS CORRELATION WITH ECONOMIC GROWTH

Abstract

The contribution of credit insurance, which is the type of insurance that guarantees commercial receivables, to trade and economic growth, is an area that remains current in international and national literature. In this study, the development of credit insurance premium income and claim payments and their relationships with the economic growth indicators are investigated with correlation analysis over the period of the 2001-2018 in Turkey. National income and export growth rates and the non-repayment level of debts in the form of checks, bills and bank loans represent economic growth. In the analysis period, as consistent with the global sectoral developments, premium income decreased and claim payments increased in the Turkey's official and private credit insurance market. According to the results of the correlation analysis, growth in national income and export correlate positively with the premium growth but negatively with claim/premium ratio. Furthermore, changes in premiums have negative correlations with non-repayment rates. These results signal that increase of premium incomes and decrease of claim payments of credit insurance policies have connections with economic expansion periods.

Keywords: Credit Insurance Market, Trade Credit Insurance, Claim/Premium Ratio, Correlation Analysis

Jel Codes: G22, G32, O16

1. GİRİŞ

Kredili satışlar güçlü bir rekabet aracı olsa da işletmeleri yönetilmesi gereken önemli risklerden biri olan kredi riski ile karşı karşıya bırakmaktadır (Kong vd., 2016: 363). Ticari kredi sigortası satın alan şirketler, nakit akışlarını ve kârlarını geri ödenmeme riskine karşı koruyabildiği gibi, güvenli bir şekilde pazarlarını

geniştirebilme ve daha iyi koşullarda borçlanabilme olanağı elde edebilmektedir (Liv vd., 2016: 408). Vadesinde tahsil edilemeyen ticari alacaklara güvence veren kredi sigortasının bilinirliğinin artması ve her ölçekte işletmenin alacaklarına teminat sağlaması, Türkiye’de özellikle küçük ölçekli işletmelerin likidite sorunlarını hafifletmek açısından önemlidir (Türkiye Sigorta Birliği [TSB], 2017: 16; TSB, 2018: 50).

Kredi sigortası, satıcının karşı taraf ödeme yetersizliği riskini sigorta şirketlerine devretmesi yönü ile bir ticari riskten korunma veya ticari riski transfer etme aracıdır. Uygun finansal ortamlarda alacak sigortası teminatı ile kullanılan nakit krediler bu sigorta türünü bir ticaret finansman aracı haline getirmektedir. Sigorta şirketleri alacakları güvence altına almak yanında çeşitli ülke, sektör ve firmalar hakkında faaliyetleri gereği sahip oldukları bilgileri hizmet verdikleri şirketlerle paylaşarak işletmelerin risklerini yönetmelerine yardımcı olabilmekte ve dolaylı olarak kendi risklerini de düşürebilmektedir. Bu yönleri ile kredi sigortasının yurtiçi-yurtdışı ticareti ve ekonomik büyümeyi teşvik ettiği uluslararası yazında 1960’lı yıllardan itibaren teyit edilmektedir.

2019 yılı Eylül ayı “Atradius Ödeme Davranışları Barometresi (Payment Practices Barometer, Turkey)”¹ raporuna göre, Türkiye’de şirketler arasında (business to business, [B2B]) gerçekleşen satışların %50,2’si vadeli olup bu oran Doğu Avrupa’da ortalama %67,2’dir. Türkiye’de vadeli satışlarda ortalama ödeme vadesi 59 gün, tahsilat gecikme süresi 29 gün ve ortalama tahsilat süresi 88 gündür. Doğu Avrupa’da ortalama ödeme süresi 37 gün ve tahsilat süresi 48 gündür. Türkiye’de B2B faturaların %41,5’i vadesi geçmiş ve %2,7’si tahsil

---

¹ Atradius sigorta şirketinin yıllık düzenlediği “Ödeme Davranışları Barometresi” adlı anketin 2019 yılı örneğini Türkiye dahil yedi Doğu Avrupa ülkesinde yurtiçi ve yurtdışı pazarlarda faaliyet gösteren şirketlerle yapılan 1.516 görüşme oluşturmuştur (Atradius, 2019: 3-7, www.atradius.com.tr).

edilemeyerek zarar yazılmış nitelikte olup zarar oranı Doğu Avrupa ortalamasının (%1,6) üzerindedir (Atradius, 2019: 3-7).

Vadeli satışlarda tahsilat süresi ve gecikme oranı nispeten yüksek olan Türkiye’de (Atradius, 2019: 3-7) kredi sigortası kullanımının ekonomiye katkısı son yıllarda yapılan az sayıda çalışmaya konu olmuştur. Türkiye verileri kullanılarak yapılan çalışmalar (Eke, 2013; Çetiner vd. 2018; Köksal, 2018; Çetiner vd. 2019) genellikle, resmi ve/veya özel sektör kredi sigortası prim ve/veya teminatının (sigortalanan alacak veya sevkiyat) ihracat ve/veya milli gelir ile ilişkisine odaklanan çalışmalardır. Bu çalışmada; Türkiye İhracat Kredi Bankası Anonim Şirketi (Türk Eximbank)² ve Türkiye Sigorta Birliği (TSB) kuruluşlarının kredi sigortası prim, hasar/prim oranı ve sektöre özgü diğer bazı verilerin 2001-2018 dönemi (bazı veriler için başlangıç yılı 2001 yılından sonra olmak üzere) gelişimi incelenmiştir (Bkz. Bölüm 3.2). Ayrıca uygulama kısmında, Türkiye’de kredi sigortası prim ve hasar gelişiminin ekonomik büyüme ile ilişkisi 18 yıllık dönem için (2001-2018) araştırılmıştır. Resmi (Türk Eximbank) ve özel (TSB) kuruluşlarca yazılan kredi sigortası poliçelerin yıllık prim ve hasar/prim oranı gelişiminin milli gelir, ihracat ve geri ödenmeme oranları ile ilişkisi korelasyon analizi ile incelenmiştir. Bu çalışmanın Türkiye verileri ile yapılan diğer çalışmalardan ayrılan yönü; kredi sigortası hasar (tazminat, tazmin)³ gelişiminin dikkate alınması ve ekonomik göstergelere karşılıksız çek, protestolu senet ve takipteki banka kredileri oranlarının eklenmesidir.

---

² Türk Eximbank, dış ticaret ile uğraşan firmalara kredi, sigorta ve garanti desteği vererek ülke ihracatının artmasına katkı sağlamakta ve, ihracat sigorta hizmetini kullanan firmalar daha cazip oranlarda kredi kullanabilmektedir (Çırak, 2018: 13-14).

³ Hasar/prim oranı, ticari alacakların tahsil edilememe riskinin bir göstergesi olarak ekonomik koşullarla direkt bağlantılıdır (TSB, 2018: 50)

2. LİTERATÜR ÖZETİ

Bu bölümde, kredi sigortası kullanımının ekonomik değişkenlerle ilişkisini konu alan yabancı ülke verileri ve Türkiye verileri kullanılarak yapılan akademik çalışma özetlerine yer verilmiştir.

2.1. Uluslararası Yazın

Uluslararası yazında öncül iki çalışma (Greene, 1965; Coughlin & Cartwright, 1987) ve başka bir çalışmanın ana konusu olan iki çalışma (Egger & Url, 2006; Moser vd., 2008) dışında güncel makalelere yer verilmiştir. Bu bölümde incelenen çalışmalar ortak özelliklerine göre beş grup halinde sunulmuş olup ilk grubu 1965 ve 1987 tarihli iki öncül çalışma oluşturmuştur. İncelenen diğer çalışmalar genellikle, ihracat kredi sigortasının ekonomik etkilerini ilgili resmi veya özel sigorta kuruluşu veya bu kuruluşların üye olduğu birlik (Berne Union) verileri ile belirli bir ülke, ülke grubu bazında veya global ölçekte araştıran çalışmalardır. Bu niteliklere uyan çalışmalar kapsam ve tarihe göre üç gruba ayrılarak ikinci, üçüncü ve dördüncü grup literatür özeti şeklinde sunulmuştur. Farklı noktalara veya örnekleme odaklanan çalışmalar ise beşinci literatür özeti kategorisi olarak bu bölümün son paragrafında verilmiştir.

Greene (1965), Amerika Birleşik devletleri (ABD) sigorta sektöründe 1962 yılında özel girişimlerle de uygulanmaya başlayan ihracat kredi sigortasının dünya ticaretine katkısını ve karşılaştığı engelleri teorik olarak incelemiştir. Ayrıca 100 ihracat firmasına uygulanan anket sonuçlarına göre; ihracat kredi sigortasının uluslararası satış fırsatları doğurması, kredi riskini düşürmesi ve rekabetçi kredi koşulları yaratması gibi olumlu yönlerine karşılık, maliyet ve sıkı poliçe koşulları gibi sınırlılıkları bulunduğu çıkarımlarını yapmıştır. Coughlin ve Cartwright (1987), ABD resmi ihracat teşvik programlarının eyaletler arasında farklılıklar göstererek ihracatı desteklediğini ortaya koymuştur.

Belirli bir ülkenin resmi ihracat sigorta programının ülke ihracatına etkisini ilgili kurum verileri ile inceleyen ve Lorié'nin (2019) çalışmasına da konu olan üç çalışma ile Lorié (2019), uluslararası yazının ikinci grubu olarak sunulmuştur. Egger ve Url (2006), 1996-2002 yıllarında Avusturya ihracat teşvik kurumunun ihracatı artırdığını ortaya çıkarmış ve ihracat yapılan bölgelerin riskine göre bölgesel değerlendirmeler yapmıştır. Moser vd., (2008), 1992-2003 yıllarında Almanya kamu ihracat kredi garantisinin ihracat hacmini artırdığı ve politik riskin ihracat için önemli bir risk olduğu sonucuna varmıştır. Felbermayr ve Yalcin (2013), 2000-2009 yıllarında Alman devlet destekli ihracat sigortasının sektörel ihracatı artırdığı, artışın belirli sektör ve lokasyonlarda yoğunlaştığı, en büyük etkinin 2008 yılında gerçekleştiği ve ihracat yapılan ülkenin finansal kurumlarının kalitesinin de etkinin gücüne katkı sağladığı sonucuna varmıştır. Lorié (2019), pozitif ticaret çarpanı elde eden üç çalışmayı (Egger & Url, 2006; Felbermayr & Yalcin, 2013; Moser vd., 2008) değerlendirerek resmi kredi sigortasının uluslararası ticareti teşvik ettiğini ancak bu sonucun daha kapsamlı ve fazla çalışma ile desteklenmesi gerektiğini belirtmiştir.

Belirli bir veya birkaç ülkeye odaklanan güncel diğer çalışmalar ise literatür özetinin üçüncü kısmını oluşturmaktadır. Hayakawa vd., (2014), 1962-2009 yıllarında Güney Kore ve Japonya'da kamu destekli ihracat kredi sigortasının, ihracatı teşvik ettiğini ve bu etkinin özellikle düşük gelirli ticaret ortaklarında daha güçlü olduğunu bulmuştur. Brunner (2015), 2005-2012 yıllarında resmi ihracat kredi ve sigorta pazarının Afrika ve Asya bölgesi (özellikle az gelişmiş Asya ekonomileri) ihracat gelişimine ve çeşitlendirmesine katkı sağladığı sonucuna ulaşmıştır. Abgaryan ve Rosenthal (2017), Ermenistan'ın ihracat çeşitlendirmesi, büyümesi ve sürdürülebilir kalkınmasında kredi sigortasının rolünü değerlendirmiştir. Van den Berg vd., (2019), 2010-2014 yıllarında Hollanda kamu ihracat kredi sigortasının ekonomik değişkenlere (işgücü, katma değer ve gayri safi yurtiçi hasıla) olumlu etkisi olduğunu göstermiştir.

Uluslararası literatür özetinin dördüncü grubunu, örnekleme veya sonuçları bir veya birkaç ülkeden daha kapsayıcı olan çalışmalar oluşturmuştur. Aubion ve Engemann (2014), 2005-2011 döneminde 91 ülkenin sigortalanan ihracatının (kısa vadeli ihracat kredi sigorta verisi) ilgili ülke ticaretine (ithalatına) güçlü ve istikrarlı bir etkisi olduğunu ortaya çıkarmıştır. Van der Veer (2015), dünya çapında üç büyük özel sigorta kuruluşundan birinin 1992-2006 yılları verilerini kullanarak yaptığı çalışmasında, özel sektör ihracat sigortasının ihracatı artırıcı etkisi olduğu yönünde bulgular elde etmiştir. Blackmon (2016) çalışmasında, 2008 global krizinde düşen uluslararası ticaret hacmi ve özel sektör ihracat kredi sigortasının ekonomik zararını azaltmak ve ticareti canlandırmak için İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD) ülkelerinin hemen hepsinin resmi kaynaklı kısa vadeli ihracat kredi sigorta teminatlarını artırıcı uygulamalara gittiği değerlendirmesini yapmıştır. 22 yüksek gelirli ülkenin 2005-2016 dönemi verileri ile Köksal ve Genç (2019), kamu ihracat teşvik kuruluşlarının uyguladığı ihracat sigorta programlarının ülkelerin ihracat değerlerine olumlu etkisinin bulunduğu ve orta-uzun vadeli sigorta etkisinin daha güçlü olduğu sonucuna varmıştır.

Uluslararası literatür incelemesi bölümünün beşinci grubu, model geliştiren (Rienstra-Munnicha & Turvey, 2013), firma düzeyinde veri kullanan (Badinger & Url, 2013) ve kredi sigortası hasarlarının etkisine odaklanan (Van der Veer, 2019) üç makaleyi içermektedir. Rienstra-Munnicha ve Turvey (2013), geliştirdiği iki ülkeli ticaret modeli ile devlet destekli ihracat kredi programlarının ihracatı ve ithalatçı ülkelerin net refahını artırdığını, ancak sabit ihracat teşvikinin net refahı düşürdüğünü savunmuştur. Badinger ve Url (2013), 178 Avusturya firmasının 2008 yılı verisi ile kamu ihracat kredi garantisinin firma ihracatında %80 ila %100 arasında artışa yol açtığı ve ihracat kredi garantisinin; büyük, riski yüksek, Araştırma-Geliştirme ihtiyacı yoğun ve çokuluslu olmayan yerel firmalar tarafından daha fazla kullanılma eğiliminde olduğu sonucuna

varmıştır. Van der Veer (2019), global ölçekte en büyük özel sigorta şirketlerinden birinin 1992-2006 yılları verileri ile hasarların, kredi sigortası tutarını ve primini nasıl etkilediğini analiz etmiştir. Araştırmaya göre, 122 ithalatçı (Türkiye'nin de yer aldığı) ve 23 ihracatçı ülkenin çift-tarafli verisinin analizi sonucunda; hasar oranının iki katına çıkması, iki ülke arasında sigortalanan ihracatta %11'lik azalışa ve primde %4'lük bir artışa yol açmıştır.

2.2. Türkiye Verileri ile Yapılan Çalışmalar

Eke (2013), 2002-2012 yılları arasında Türkiye'de kredi sigortası primleri ile gayri safi yurtiçi hasıla (GSYH) yıllık serileri arasındaki nedensellik ilişkisine dayalı olarak, kredi sigortasının ekonomik büyümeyi desteklediği sonucuna varmıştır. Çalışmada, özel sektör sigorta kuruluşlarının yurtiçi ve ihracat kredi sigortası primleri ile Türk Eximbank kısa vadeli ihracat kredi sigortası primleri toplamının GSYH'ya oranlarına göre kredi sigortası pazarının 2002-2012 yılları arasında büyüdüğü ve 2008 yılında ani bir artış gösterdiği belirtilmiştir. Yazar, bu gelişmelerde yurtiçi pazara hizmet veren özel sektör kredi sigortası kuruluşlarının 2002 yılından itibaren özellikle 2006 yılından sonra gelişme göstermesinin ve 2008 krizinin etkili olduğunu ifade etmiştir. Polat ve Yeşilyaprak (2017) ise 212 ülkenin 2000-2015 dönemi analizi sonucunda, ihracat teşvik uygulaması kapsamında Türk Eximbank ihracat kredi sigortası ile Türk ihracatının artacağı sonucuna varmıştır.

Çetiner vd. (2018), Türk kamu ve özel sektör kısa vadeli kredi sigortası primleri ile büyüme arasında nedensellik ilişkisini 2002-2017 dönemi için incelemiştir. Yazarlar, GSYH büyümesi ile özel sektör prim gelişimi arasında çift yönlü nedensellik ve özel-kamu prim toplamından GSYH'ye doğru tek yönlü nedensellik bulmuş, toplam prim ilişkisinde özel sektörün etkili olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Çetiner ve Eke (2018), kredili satışların firma büyümesine etkisi, sigortalanan vadeli alacakların ihracata etkisi ve ihracatın ekonomik

büyümeye etkisi alt başlıkları altında yaptığı literatür incelemesi sonucunda, kredi sigortasının ekonomiyi olumlu etkilediği çıkarımını yapmıştır.

Köksal (2018), 2005-2016 dönemi ihracat, GSYH ile ihracat kredi sigortası rakamları arasında Malezya ve Tayland ekonomileri için eş bütünleşme ilişkisi belirlemiştir. Ayrıca Tayland'ın ihracat sigortası ile ihracat değeri arasında çift yönlü ve GSYH'dan ihracat sigortasına doğru tek yönlü nedensellik ilişkisi elde etmiştir. Çalışmada, Türkiye ve Endonezya ekonomileri için herhangi bir ilişki bulunmamıştır. Çetiner vd. (2019) ise Türkiye'de kamu ve özel sektör kuruluşlarınca 1999-2017 yılları arasında sigortalanan kısa vadeli ihracat alacaklarının, ihracat ve GSYH büyümesini açıkladığı sonucuna varmıştır.

3. KREDİ SİGORTASI PAZARI PRİM VE HASAR GELİŞİMİ

Bu bölümde ilgili kuruluşların istatistikleri ve raporlarından derlenen bilgiler ile global ölçekte ihracat kredi sigortası pazarı prim ve hasar gelişimi ve Türkiye kredi sigortası pazarı prim ve hasar gelişimi incelenmiştir.

3.1. Global Ölçekte Kredi Sigortası Pazarı Prim ve Hasar Gelişimi

Dünya çapında ihracat kredi sigortası pazarı prim ve hasar düzeyinin 2005-2016 yılları gelişiminde, Berne Union verilerine göre sektörü değerlendiren Dünya Ticaret Örgütü'nün (International Chamber of Commerce, [ICC]) 2017 yılı "Rethinking Trade & Finance" raporuna başvurulmuştur. Konu ICC (2017) raporunda Berne Union genel sekreteri tarafından yapılan değerlendirmelere göre, Berne Union 85 üyesi ile 2016 yılında sınır ötesi dünya ticaretinin %11'ini desteklemiştir. Gerek özel gerek kamu kredi sigortası sağlayıcı kuruluşlar açısından sağlıklı durumda olan ihracat kredi ve yatırım sigortası pazarı, 2009 global kredi krizinin ardından kontrol altında tutulan hasarlar ile karlılığını artırmıştır. Bu olumlu gelişmeye rağmen sektör prim düşüşü, hasar artışı ve

birtakım yasal risklere (artan ticaret engelleri ve sıkılaştıran banka düzenlemeleri) maruz kalmaktadır. Özel kredi sigorta sağlayıcıları arasındaki güçlü rekabet nedeniyle düşük olan primler, 2011-2015 yılları arasında düşmeye devam etmiş, ancak 2016 yılında bir miktar artmıştır. Son yıllarda hemen hemen bütün mal fiyatlarında görülen nispeten düşük fiyatlar, bu malları ihraç eden ülkeler başta olmak üzere dünya genelinde kredi sigortası hasarlarının artmasına yol açmıştır. Kredi sigortası hasarları 2009 yılından sonra kontrol altında tutulsa da düşük mal fiyatları nedeni ile son yıllarda ve özellikle 2015 ve 2016 yıllarında önemli ölçüde artmıştır. Bu gelişmeler neticesinde 2016 yılına kadar ortalama %30 olan hasar/prim oranı, 2016 yılında 2008-2009 kriz yıllarından sonraki en yüksek seviye olan %42'ye çıkmıştır. 2009 yılından sonra yaşanan iyileşmelere rağmen, bir yandan özel sektör rekabeti sonucunda primlerin düşük kalması, diğer yandan mal fiyatlarının düşük seviyesini koruması halinde hasar miktarlarının artmaya devam etmesi, ihracat kredi sigortası kuruluşları açısından finansal olarak sürdürülebilir bir durum değildir (ICC, 2017: 148-154, www.iccwbo.org).

2017-2018 yılları gelişimi için Uluslararası Kredi Sigortası ve Kefalet Birliği (International Credit Insurance & Surety Association, [ICISA])'nin üye kuruluşlarını kapsayan grafiklerinden (www.icisa.org) faydalanılmıştır. ICISA grafiklere göre; 2016 yılından sonra, 2017 ve 2018 yıllarında, sektörün prim geliri artma buna karşılık hasar oranı düşme eğilimindedir (www.icisa.org).

3.2. Türkiye Kredi Sigortası Pazarı Prim ve Hasar Gelişimi

Bu bölümde, Türkiye'de devlet destekli ve özel sermayeli kredi sigortası pazarının prim, hasar ve diğer bazı özelliklerinin gelişimi 2001-2018 dönemi için incelenmiştir.

3.2.1. Türk Eximbank Kredi Sigortası Verileri

2001 yılından itibaren raporlanan Türk Eximbank yıllık faaliyet raporlarından elde edilen; kredi sigortası sevkiyat (teminat), tazminat (hasar, tazmin), prim tutarları ve bu veriler kullanılarak hesaplanan hasar/prim, hasar/sevkiyat ve prim/sevkiyat oranları gelişimi Tablo 1’de yer almaktadır. Tablo 1’in son üç sütunu, Türk Eximbank kısa vadeli ihracat kredi sigortası kapsamında sigortalanan sevkiyatın, ülke gruplarına göre dağılımı sıralamasında ilk üç sırayı alan ülke grupları gelişimini göstermektedir.

Tablo 1. Eximbank Kredi Sigortası Verileri

	Kredi Hasar-Prim			Sevkiyat Payı %		Ülke Dağılımı %		
	EXP	EXPΔ	EXHP	EXHS	EXPS	AB	ODKA	DAÜ
2001	11,0		20,0	0,08	0,39	62	11	7
2002	10,5	-4,5	25,7	0,10	0,39	60	10	10
2003	11,6	10,5	27,6	0,10	0,38	60	10	11
2004	14,3	23,3	24,5	0,10	0,40	63	12	9
2005	18,5	29,4	35,7	0,16	0,44	60	13	11
2006	19,0	2,7	35,3	0,16	0,45	60	13	12
2007	21,4	12,6	17,3	0,08	0,46	60	15	12
2008	17,7	-17,3	36,7	0,13	0,35	58	15	11
2009	14,6	-17,5	69,2	0,22	0,32	59	16	10
2010	18,5	26,7	75,1	0,28	0,37	60	17	5
2011	20,5	10,8	35,1	0,13	0,36	61	14	5
2012	22,9	11,9	33,6	0,11	0,33	56	16	5
2013	26,3	14,7	43,3	0,14	0,31	57	16	6
2014	34,9	32,7	77,7	0,25	0,32	55	14	6
2015	34,4	-1,5	41,0	0,14	0,34	58	16	6
2016	37,1	7,8	36,7	0,12	0,34	57	16	6
2017	45,8	23,4	35,0	0,11	0,30	50	15	6
2018	53,8	17,5	40,9	0,13	0,32	49	14	21
Ort.	24,0	10,8	39,5	0,14	0,36	58	14	9
St.S.	12,4	14,8	17,5	0,06	0,05	4	2	4

Kaynak: Eximbank faaliyet raporları (www.eximbank.gov.tr).

Not. EXP, milyon ABD doları, diğer değişkenler yüzdelik ifadelerdir. Hasar/prim oranı: yıllık tazminat tutarının yıllık prim tutarına bölümüdür. Hasar/sevkiyat oranı: tazminat tutarının sevkiyata bölümüdür. Prim/sevkiyat oranı: prim meblağının sigortalanan sevkiyat tutarına oranıdır. Kredi hasar-prim değişkenleri ve sevkiyat payı ana başlığı altında bulunan ilk 5 değişkende yer alan sevkiyat, prim ve tazminatlar; Eximbank 2001-2018 yılları faaliyet raporlarından temin edilen kısa, orta-uzun vadeli yurtiçi ve yurtdışı kredi sigortalarının toplamına aittir. Ülke dağılımı, Eximbank kısa vadeli ihracat kredi sigortası sevkiyatlarının dağılımıdır. EXP: Eximbank kredi sigortası primi. EXPΔ:

Eximbank kredi sigortası primi yıllık büyümesi. EXHP: Eximbank kredi sigortası yıllık hasar tutarının prim tutarına oranı. EXHS: Eximbank kredi sigortası priminin ilgili sevkiyat tutarına oranı. EXPS: Eximbank kredi sigortası hasarının sevkiyat meblağına oranı. AB: Avrupa Birliği Ülkeleri Payı. ODKA: Orta Doğu/Kuzey Afrika Ülkeleri Payı. DAÜ: Diğer Avrupa Ülkeleri payı. Ort.: Ortalama. St.s.: Standart Sapma.

Eximbank kredi sigortası ürünü sevkiyat başı prim gelirinin (EXPS) 18 yıllık ortalaması %0,36 olup 2008 yılından sonra bu oran düşmüştür. Sigortalanan alacaklardan tazmin edilen tutarın üretilen prim gelirin oranı olan hasar/prim oranının (EXHP) 2001-2018 yılları ortalaması %39,5'dir. 2001-2007 dönemi ortalaması %27 olan hasar/prim oranının 2008 yılından itibaren artmaya başlaması ile 2008-2018 ortalaması %48'dir. Hasar/prim oranının genel ortalamasının üzerine çıktığı yıllar; 2009, 2010, 2013, 2014, 2015 ve 2018 yılları olup en yüksek olduğu yıllar ise sırası ile 2014, 2010 ve 2009'dur. Hasar/sevkiyat (EXHS) oranı da hasar/prim oranına benzer gelişme göstermiş ve en yüksek seviyelerini yine 2014, 2010 ve 2009 yıllarında yaşamıştır.

Türk Eximbank kısa vadeli ihracat sigortası kapsamında güvence altına alınan toplam ihracatın ülke gruplarına dağılımında en yüksek payı Avrupa Birliği ülkelerinin aldığı, ikinci sırada Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülke grubu geldiği ve diğer Avrupa ülkelerinin de üçüncü sırada bulunduğu görülmektedir. 18 yıllık ortalamalara göre ilk üç ülke grubu ihracat sigortasının, toplam sigortadan aldığı paylar toplamı %81'dir. Ülke gruplarının sıralaması değişmemiş, ancak Avrupa Birliği'nin ve Diğer Avrupa Ülkelerinin payında azalma, Orta Doğu/Kuzey Afrika grubu payında ise artış yaşanmıştır. Avrupa Birliği Ülkelerinin pay azalışı 2012 yılından itibaren belirginleşmiş ve diğer Avrupa Ülkelerinde kritik yıl 2010 yılı olmuştur. Orta Doğu/Kuzey Afrika grubuna yapılan ihracattan doğan alacakların sigortalama oranının, 2007 yılı itibari ile artmaya başladığı görülmüştür. Eximbank faaliyet raporlarının ülke gruplandırmasında yıllar içinde değişiklik yapılması sebebi ile tüm gruplar dikkate alınmamıştır. Diğer Avrupa Ülkelerinde 2018 yılında görülen ani artışta, ülke gruplandırması değişiminin etkisi olabileceği düşünülmüştür.

Genel olarak, Eximbank kredi sigortası ürününde 2008 yılından itibaren sevkiyat başına düşen prim geliri azalmış ve hasar/prim oranı ve oynaklığı artmıştır. Bu gelişmenin, sektörün dünya genelinde gösterdiği değişimle paralel olduğu söylenebilir. Ayrıca sigortalanan ihracat alacaklarında Avrupa Birliği Ülkelerinin payının azalması da bu değişimde etkili olabilir.

3.2.2. Özel Sermayeli Sigorta Şirketleri Kredi Sigortası Verileri

TSB, özel sigorta sektörüne ait prim ve adet istatistiklerini sigorta branşı ve sigorta şirketi bazında raporlamaktadır. Tablo 2, TSB istatistikleri (resmi istatistikler ve gelir tablosu) ve yayınları (faaliyet raporları) aracılığı ile ulaşılabilen en eski tarihli kredi sigortası ve tüm sigorta sektörü (hayat dışı sigorta dallarının tamamı) yıl sonu prim ve teknik kâr bilgileri ile 2011 yılından itibaren kredi sigortası prim üretiminde en yüksek paya sahip ilk 3 şirket verilerini içermektedir.

TSB'nin ulaşılabilen ilk faaliyet raporu olan 2002 yılı faaliyet raporunda 1998 yılında kredi sigortası prim üretimi olmadığı ve 1999-2002 yıllarında bir şirketin (2002 yılında bu şirket Garanti) kredi sigortası branşında faaliyette bulunduğu belirtilmiştir (TSB, 2002, www.tsb.org.tr). TSB istatistikleri, 2000 yılından itibaren teknik gelir tablosu yayınlamasına rağmen kâr/zarar oranı (Tablo 2, KTK ve STK verileri) 2005 yılından itibaren raporlanmaktadır. Sadece 2006-2013 dönemi teknik gelir tablolarında hasar/prim oranı bulunmakta olduğundan 2001-2005 dönemi ve 2014 sonrası hasar/prim oranları (Tablo 2, ÖZHP ve SHP verileri) faaliyet raporlarından temin edilmiştir.

Tablo 2'nin ilgili değişkenlerinin 2011-2018 yılları ortalamalarına göre; özel sigorta şirketlerinin hayat dışı sigortacılık alanının hasar/prim oranı (SHP verisi) ortalaması %69,2 ve bu ortalamadan sapma düzeyi 5'dir. Buna karşılık özel sigorta şirketlerinin kredi sigortası ürününde ödenen tazminatların prim

üretimlerine oranı (ÖZHP verisi), gerek ortalama (%84,4 ortalama) gerek yıllara göre değişkenlik (61,9 standart sapma) olarak sigorta sektöründen yüksektir. Kredi sigortası hasar/prim oranının en yüksek olduğu yıllar 2001, 2002, 2008, 2009, 2015 ve 2016 yılları olup hasar oranının en düşük olduğu yıllar 2003, 2010 ve 2017 yıllarıdır. Kredi sigortası hasar/prim oranının toplam sigorta sektörü ile birlikte hareket etme eğiliminde olduğu (korelasyon 0,45) söylenebilir.

Tablo 2. Özel Sigorta Kuruluşları Kredi Sigortası Verileri

	Kredi Hasar-Prim			Sektör Karşılaştırma			Şirket Payı		
	ÖZP	ÖZPA	ÖZHP	SHP	KTK	STK	CO	EU	AT
2000	0,1								
2001	0,2	97,9	207,2	78,0					
2002	0,3	10,2	117,4	61,6					
2003	0,8	204,4	25,8	66,1					
2004	2,0	144,0	56,4	63,9					
2005	3,3	66,9	43,6	67,6	3,9	2,2			
2006	5,8	73,7	41,9	69,3	3,7	0,2			
2007	12,8	120,7	57,2	67,5	-9,4	2,4			
2008	31,5	145,4	172,0	72,5	-37,6	4,0			
2009	17,9	-43,1	105,0	75,3	-6,9	1,0			
2010	21,3	18,6	-16,1	67,0	18,7	0,0			
2011	30,5	43,6	41,3	65,7	-8,1	0,4	46,3	22,9	15,7
2012	41,1	34,7	66,7	70,9	-14,0	-3,3	43,3	33,8	12,4
2013	55,9	36,0	75,7	63,9	-18,0	4,2	45,9	33,2	11,2
2014	63,4	13,4	94,7	64,6	-18,5	7,0	42,7	36,9	11,9
2015	68,0	7,3	198,7	74,4	-88,3	-2,4	38,4	33,7	17,0
2016	56,8	-16,5	133,2	67,6	-55,6	8,0	37,8	31,3	21,3
2017	47,8	-15,8	16,4	71,4	7,2	8,6	36,2	31,5	24,9
2018	51,5	7,7	82,1	78,9	-31,0	11,4	38,4	33,5	21,3
Ort.	26,9	52,7	84,4	69,2	-18,1	3,1	41,1	32,1	17,0
St.S.	24,5	66,5	61,9	5,0	27,9	4,3	3,9	4,1	5,1

Kaynak: TSB İstatistikleri ve faaliyet raporları (www.tsb.org.tr).

Not. ÖZP, milyon dolar, diğer değerler oranların yüzdelik karşılığıdır. Kredi sigortası, özel sermayeli sigorta şirketlerinin yurtiçi ve ihracat kredi sigortasının toplamını ifade etmektedir. Sektör, hayat dışı sigorta dallarının tamamını kapsamaktadır. Teknik kar, teknik karın teknik gelire oranıdır. Şirket payı, kredi sigortası primlerin özel sigorta şirketlerine dağılım oranıdır. Şirket payı verisine TSB, istatistikler, prim üretim sıralama başlıklı istatistik ile erişilmiştir. Hasar/prim oranı, hasar ödemelerinin prim gelirlerine oranıdır. ÖZP: Kredi sigortası primleridir. ÖZPA: Kredi sigorta primlerinin yıllık büyümesidir. ÖZHP: Kredi sigortası hasar/prim oranıdır. SHP: Hayat dışı sigorta sektörü hasar/prim oranıdır. KTK: Kredi sigortası teknik karlılık oranıdır. STK: Hayat dışı sigorta teknik karlılığıdır. CO: Coface Sigorta AŞ. , EU: Euler Hermes Sigorta AŞ. , AT: Atradius Credit Insurance N.V. Ort.: Ortalama. St.s.: Standart Sapma.

Tablo 2 sektör karşılaştırma ana başlığında, sektör ile kıyaslanan diğer faktör teknik kârlılıklardır. 2005-2019 yılları ortalamalarına göre sektörün teknik kârlılığı %3,1 ve kârlılığın değişkenliği 4,3'tür. Kredi sigortası ürününün teknik zarara katlandığı (-%18,1 kâr ortalaması) ve getiri riskinin sektörden yüksek olduğu (27,9 standart sapma) görülmektedir. Özel sigorta şirketleri kredi sigortası ürününden beş yıl (2005, 2006, 2010, 2017 ve 2019) dışında her yıl teknik zarara katlanmıştır. 2015 yılı -%88,3 zarar oranı ile en yüksek zarara maruz kalınan yıl olmuş ve 2016, 2008 ve 2018 yıllarında da nispeten zarar oranı yüksek gerçekleşmiştir. En yüksek kârlar ise 2010 ve 2017 yıllarında elde edilmiştir. 2017 yılı, hayat dışı sigorta sektöründe de teknik kârlılıkların arttığı bir yıldır, ancak diğer dönemlerde kredi sigortası karlılığı ile tüm sigorta sektörü kârlılığı birlikte hareket etme eğiliminde değildir (-0,04 korelasyon).

Tablo 2'nin son 3 sütununda yer alan şirket payı verisine göre; 2011 yılından itibaren kredi sigortası primlerinin ortalama olarak %90'ı üç kuruluşa (Coface, Euler Hermes, Atradius) aittir ve ilk üç şirket sıralaması incelenen dönemlerde değişmemiştir. 2015-2017 yıllarında Atradius payının artması, ilk iki sırada bulunan Coface ve Euler Hermes'in sektör payını düşürmüştür.

Tablo 2'nin ilk üç değişkeninin 2001-2018 yılları gelimine göre, 2008 yılından sonra kredi sigortası yıllık prim büyüme hızı (ÖZPA) önemli düzeyde azalmıştır. Hasar/prim oranı ortalamasında 2008 yılından sonra bir miktar azalma olmuş ancak bu oran 2015 ve 2016 yıllarında tekrar artmıştır. Tazminat oranlarının en yüksek olduğu yıllar; 2001, 2015, 2008, 2016 ve 2002 yıllarıdır. Kredi sigortasında ödenen tazminatların ekonomik sıkıntılı dönemler dışında azalması, özel sektör sigorta şirketlerinin riski daha düşük alacakları sigortaladığının göstergesi olabilir. Sektörün portföy ve risk yönetim politikası değişiminde ise sektöre hakim global ölçekli sigorta şirketlerinin etkisi olduğu düşünülebilir.

Ayrıca Türkiye özel sektör kredi sigortası pazarı prim ve hasar gelişiminin sektörün global hareketleri ile paralellik gösterdiği söylenebilir.

4. ANALİZ VE BULGULAR

Uluslararası yazın, kredi sigortasının ticareti ve ekonomik büyümeyi teşvik ettiği yönünde hemfikiridir. Van der Veer (2019), global ölçekli (Türkiye'nin de yer aldığı) ve kapsamlı çalışmasında hasar oranında artışın ihracatı düşürücü etkisi olduğu sonucuna varmıştır. Kredisi satışlarda vadelerin, gecikme ve geri ödenmeme oranlarının nispeten yüksek olduğu Türkiye'de (Atradius, 2019: 3-7) gelişmekte olan kredi sigortası pazarının ekonomiye katkısı konusunda yeterli çalışmanın yapılmadığı görülmüştür. Son yıllarda yapılan az sayıda çalışma kredi sigortası prim veya teminatının ihracat ve milli gelire katkısını araştırmış ancak hasar oranının ve piyasanın geri ödeme gücünün bazı göstergelerinin analizlere dahil edilmediği fark edilmiştir.

Bu çalışmada kredi sigortası prim geliri artışının ve hasar ödemeleri azalışının ekonomik aktiviteye olumlu katkısının olacağı hipotezine dayalı olarak Türkiye'de 2001-2018 yıllarında ticari alacak sigortası prim geliri ve hasar ödemeleri ile ekonomik büyüme göstergeleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu kapsamda Türkiye resmi ve özel kredi sigortası prim tutarı büyümesi ve hasar/prim oranı gelişiminin milli gelir, ihracat ve geri ödenmeme oranları ile ilişkisi korelasyon analizi yöntemi ile araştırılmıştır. Bu bölümde öncelikle analizde kullanılan değişkenlere ilişkin bilgi verilmiş ve ardından analiz sonuçları değerlendirilmiştir.

4.1. Kredi Sigortası Prim ve Hasar Verileri

Türkiye kamu ve özel sermayeli kredi sigortası sağlayıcılarının kredi sigortası prim ve hasar gelişimi bir önceki bölümde (Bölüm 3.2) detaylı olarak

incelenmiştir. Bölüm 3.2’de yer alan Tablo 1 ve Tablo 2’de sunulan resmi ve özel kredi sigortası prim, prim büyüme ve hasar/prim oranı verileri ile Bölüm 4.2’de incelenen ekonomik büyüme göstergeleri korelasyon analizi değişkenleri olarak Tablo 4 ile özetlenmiştir.

4.2. Ekonomik Büyüme Göstergeleri

Ekonomik büyüme göstergeleri olarak literatürde yaygın olarak kullanılan GSYH ve ihracat yıllık büyüme oranları kullanılmıştır. Ayrıca ilk iki gösterge kadar yaygın kullanımı olmasa da çek, senet ve kredi şeklindeki borçların ödenmeme düzeyinin milli gelire nispetini gösteren üç değişken de ekonomik göstergelere dahil edilmiştir. Aksoy (2016) çalışmasında, karşılıksız çek tutarındaki artışların ekonomin borç ödeme sıkıntılarına ve daralma dönemlerine işaret eden bir gösterge olduğu sonucuna varmıştır ve Tablo 3’te görüldüğü gibi Türkiye’de vadeli ödeme aracı olarak kullanılan çeklerin GSYH’ya oranı ortalama %26’dır.

Yıllık GSYH ve ihracat rakamlarına, TÜİK ulusal hesaplar ve dış ticaret verileri ile (www.tuik.gov.tr) ulaşılmıştır. Türkiye Bankalar Birliği (TBB), Risk Merkezi İstatistiki Raporlarından “Bankalara İbrahim Edilen ve Karşılıksız İşlemi Yapılan Çek Bilgileri”⁴ ve “Protesto Edilen Senetler” raporları (www.riskmerkezi.org.tr) ile karşılıksız çek ve protestolu senet tutarları temin edilmiştir. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) aylık bülten verileri ile, toplam krediler ve takipteki krediler verisi elde edilmiştir (www.bddk.org.tr). Bu verilerin GSYH içindeki payları (ve karşılıksız çeklerin toplam çek tutarı içinde payı), her veri için elde edilebilen en eski tarihten başlayarak Tablo 3’te sunulmuştur.

---

⁴ TBB Risk Merkezi istatistiki raporlarında “Karşılıksız Çek Bilgileri (TCMB tarafından 2000-2008 yılları arasında yayınlanmış bilgiler)” verisi 2000-2008 yıllarına ait karşılıksız çek ve karşılıksız kaldıktan sonra ödenen çek adedini içermektedir. Tablo 3, tutara göre hazırladığı için adet bazında karşılıksız çek verisi dikkate alınamamış ve karşılıksız çekler için veri başlangıç yılı 2009 olmuştur.

Tablo 3. Ekonomik Büyüme Göstergeleri

%	Makro Veriler		Geri Ödenmeme Oranları			Çek Kullanım	
	GSYHΔ	İHRΔ	KÇEK	PSEN	TKRE	TÇ	KÇEKTÇ
2001	-6,0	12,8					
2002	6,4	15,1					
2003	5,6	31,0					
2004	9,6	33,7			1,10		
2005	9,0	16,3			1,16		
2006	7,1	16,4			1,08		
2007	5,0	25,4			1,17		
2008	0,8	23,1			1,41		
2009	-4,7	-22,6	2,30		2,19	28,4	8,11
2010	8,5	11,5	1,15		1,72	22,6	5,08
2011	11,1	18,5	0,83	0,35	1,36	24,3	3,40
2012	4,8	13,0	1,33	0,44	1,49	25,0	5,33
2013	8,5	-0,4	1,00	0,41	1,64	26,5	3,77
2014	5,2	3,8	0,97	0,40	1,78	29,4	3,31
2015	6,1	-8,7	1,17	0,43	2,03	28,8	4,05
2016	3,2	-0,9	1,05	0,47	2,23	27,2	3,87
2017	7,5	10,1	0,55	0,41	2,05	25,2	2,18
2018	2,8	7,0	0,79	0,50	2,59	25,2	3,13
Ort.	5,03	11,39	1,11	0,43	1,67	26,27	4,22
St.S.	4,56	13,86	0,23	0,05	0,47	2,19	1,64

Kaynak: TÜİK (www.tuik.gov.tr), TBB Risk Merkezi (www.riskmerkezi.org.tr), BDDK (www.bddk.org.tr).

Not. Tüm veriler yüzdesel ifadelerdir. GSYHΔ: Milli gelir yıllık büyüme. İHRΔ: İhracat yıllık büyüme. KÇEK: Karşılıksız çek tutarının GSYH'ya oranıdır. PSENET: Protestolu senet toplamının GSYH'ya oranıdır. TKRE: Takipteki kredi tutarının GSYH'dan aldığı paydır. TÇ: Toplam çek kullanımının GSYH'ya oranıdır. KÇEKTÇ: Toplam çek içinde karşılıksız kalan çek tutarının payıdır. Ort.: Ortalama. St.s.: Standart Sapma.

Tablo 3'te geri ödenmeme ana başlığı altında listelenen üç sütun; karşılıksız çek, protestolu senet ve takipteki kredilerin milli gelire (GSYH) oranını vermektedir. Karşılıksız çeklerin milli gelire oranı (KÇEK), 2009-2018 yıllarında ortalama 1,11 iken, en yüksek olduğu yıllar 2009, 2012 ve 2015 yıllarıdır. KÇEK, 2017 yılında en düşük seviyesine varmış ve 2018 yılında tekrar artmıştır. 2011'den itibaren verisi olan protestolu senetlerin milli hasılaya oranı (PSEN), en yüksek değerini 2018 yılında almış olup 2016 ve 2012 yılları değerleri de nispeten yüksektir. Bankacılık sektöründe verilen kredilerden takibe düşen kredilerin milli gelire oranı (TKRE),

karşılıksız çek oranı ile benzer bir gelişme göstermiştir. 2004 yılından itibaren verisi bulunan takipteki krediler oranında 2007 yılında başlayan artış devam ederek 2009 yılında en yüksek noktasına varmıştır. 2009-2011 arasında düşen takipteki krediler oranı, 2011 sonrasında 2017 yılı dışında her yıl artış göstermiş ve 2018 yılında incelenen dönemin en yüksek seviyesine ulaşmıştır.

Tablo 3'ün çek kullanım başlıklı son bölümünde bulunan iki sütun, toplam çek kullanımının milli gelire oranını (TÇ) ve karşılıksız çeklerin toplam ibraz edilen çekler içindeki payını (KÇEKTÇ) içermektedir. Türkiye ticaretinde vadeli ödeme aracı olarak çek kullanımının milli gelire oranının 10 yıllık ortalaması %26,3 iken kullanılan çeklerin karşılıksız kalma oranı ortalama olarak %4,2'dir.

4.3. Korelasyon Analizi Sonuçları

Korelasyon analizinde resmi destekli (Tablo 1'in kredi hasar-prim başlıklı ilk üç değişkeni) ve özel sermayeli kredi sigortası sektörünün (Tablo 2'nin kredi hasar-prim başlıklı ilk üç değişkeni) prim, prim büyüme ve hasar/prim oranı değişkenleri kullanılmıştır. Prim büyüme ve hasar/prim oranı ile ilişkisine bakılan göstergeler, Tablo 3'ün geri ödenmeme oranları (karşılıksız çek, protestolu senet, takipteki krediler) ve makro verileridir (GSYH ve ihracat büyüme). Tablo 1, Tablo 2 ve Tablo 3'ün korelasyon analizinde kullanılan ilgili verilerini tek tabloda göstermek amacı ile Tablo 4 oluşturulmuştur.

Tablo 4'te yer alan değişkenler arasındaki korelasyon katsayılarını içeren Tablo 5'in ilk 3 korelasyon ilişkisi, kamu ve özel sektör kredi sigortası prim ve hasar değişkenlerinin birlikte hareket etme durumunu göstermektedir. Eximbank ve TSB'nin kredi sigortasından elde ettiği prim geliri tutarları %80 düzeyinde birlikte hareket ederken, prim büyüme oranları ve hasar/prim oranları arasında önemli düzeyde bir korelasyon ilişkisi bulunmamaktadır.

Tablo 4. Korelasyon Analizinde Kullanılan Değişkenler

	EXP	EXPΔ	EXHP	ÖZP	ÖZPΔ	ÖZHP	GSYHΔ	İHRAΔ	KÇEK	PSEN	TKRE
	Mil.Ş	%	%	Mil.Ş	%	%	%	%	%	%	%
2000				0,1							
2001	11,0		20,0	0,2	97,9	207,2	-6,0	12,8			
2002	10,5	-4,5	25,7	0,3	10,2	117,4	6,4	15,1			
2003	11,6	10,5	27,6	0,8	204,4	25,8	5,6	31,0			
2004	14,3	23,3	24,5	2,0	144,0	56,4	9,6	33,7			1,1
2005	18,5	29,4	35,7	3,3	66,9	43,6	9,0	16,3			1,2
2006	19,0	2,7	35,3	5,8	73,7	41,9	7,1	16,4			1,1
2007	21,4	12,6	17,3	12,8	120,7	57,2	5,0	25,4			1,2
2008	17,7	-17,3	36,7	31,5	145,4	172,0	0,8	23,1			1,4
2009	14,6	-17,5	69,2	17,9	-43,1	105,0	-4,7	-22,6	2,3		2,2
2010	18,5	26,7	75,1	21,3	18,6	-16,1	8,5	11,5	1,1		1,7
2011	20,5	10,8	35,1	30,5	43,6	41,3	11,1	18,5	0,8	0,35	1,4
2012	22,9	11,9	33,6	41,1	34,7	66,7	4,8	13,0	1,3	0,44	1,5
2013	26,3	14,7	43,3	55,9	36,0	75,7	8,5	-0,4	1,0	0,41	1,6
2014	34,9	32,7	77,7	63,4	13,4	94,7	5,2	3,8	1,0	0,40	1,8
2015	34,4	-1,5	41,0	68,0	7,3	198,7	6,1	-8,7	1,2	0,43	2,0
2016	37,1	7,8	36,7	56,8	-16,5	133,2	3,2	-0,9	1,1	0,47	2,2
2017	45,8	23,4	35,0	47,8	-15,8	16,4	7,5	10,1	0,5	0,41	2,1
2018	53,8	17,5	40,9	51,5	7,7	82,1	2,8	7,0	0,8	0,50	2,6
Ort.	24,0	10,8	39,5	28,4	52,7	84,4	5,0	11,4	1,1	0,4	1,7

Kaynak: Eximbank (www.eximbank.gov.tr), TSB (www.tsb.org.tr), TBB Risk Merkezi (www.riskmerkezi.org.tr), BDDK (www.bddk.org.tr), TÜİK (www.tuik.gov.tr).

Not: EXP: Eximbank Prim. EXPΔ: Eximbank Prim Büyüme. EXHP: Eximbank Hasar/Prim. ÖZP: Özel Sigorta Prim. ÖZPΔ: Özel Sigorta Prim Büyüme. ÖZHP: Özel Sigorta Hasar/Prim. GSYHΔ: GSYH büyüme. İHRAΔ: İhracat büyüme. KÇEK: Karşılıksız Çek/GSYH. PSENET: Protestolu Senet/GSYH. TKRE: Takipteki Kredi/GSYH. Ort.: Ortalama.

Tablo 5'te satır 4 ila satır 23 arasında bulunan korelasyon katsayıları, kredi sigortası prim büyüme ve hasar/prim oranlarının makro değişkenlerle birlikte değişimlerinin yönünü ve gücünü, kamu ve özel sermayeli şirketler için ayrı ayrı göstermektedir. Hesaplanan 20 korelasyon ilişkisi arasından 6'sı (4., 6., 10., 13., 15., 19. katsayılar) %1, %5 veya %10 düzeyinde istatistiki olarak anlamlıdır. İstatistiki açıdan önemli olan korelasyon katsayılarına göre; Eximbank prim büyüme oranı, Türkiye GSYH'sı ile pozitif, karşılıksız çek oranı ile negatif ilişkilidir. Eximbank hasar/prim oranı, ihracat büyümesi ile negatif yönde

korelasyon ilişkisine sahiptir. Özel sigorta şirketlerinin kredi sigortası prim gelirindeki büyüme, ihracat artışı ile önemli düzeyde pozitif ilişkili iken takipteki kredi oranları ile negatif ilişkilidir. Özel sigorta sektörü hasar ödemelerinin primlere göre artışı ise GSYH büyümesi ile ters yönde ilişkiye sahiptir.

Tablo 5. Prim Büyüme ve Hasar/Prim Oranı ile Makro Göstergelerin Korelasyon İlişkisi

	1.Değişken	2. Değişken	Korr.
1	EXP Eximbank Prim	ÖZP Özel Sigorta Prim	0,80***
2	EXPΔ Eximbank Prim Büyüme	ÖZPΔ Özel Sigorta Prim Büyüme	0,01
3	EXHP Eximbank Hasar/Prim	ÖZHP Özel Sigorta Hasar/Prim	-0,16
4	EXPΔ Eximbank Prim Büyüme	GSYHΔ Milli Gelir Büyüme	0,64***
5	EXPΔ Eximbank Prim Büyüme	İHRΔ İhracat Büyüme	0,28
6	EXPΔ Eximbank Prim Büyüme	KÇEK Karşılıksız Çek/GSYH	-0,75**
7	EXPΔ Eximbank Prim Büyüme	PSEN Protestolu Senet/GSYH	-0,16
8	EXPΔ Eximbank Prim Büyüme	TKRE Takipteki Kredi/GSYH	-0,12
9	ÖZPΔ Özel Sigorta Prim Büyüme	GSYHΔ Milli Gelir Büyüme	0,07
10	ÖZPΔ Özel Sigorta Prim Büyüme	İHRΔ İhracat Büyüme	0,82***
11	ÖZPΔ Özel Sigorta Prim Büyüme	KÇEK Karşılıksız Çek/GSYH	-0,46
12	ÖZPΔ Özel Sigorta Prim Büyüme	PSEN Protestolu Senet/GSYH	-0,47
13	ÖZPΔ Özel Sigorta Prim Büyüme	TKRE Takipteki Kredi/GSYH	-0,79***
14	EXHP Eximbank Hasar/Prim	GSYHΔ Milli Gelir Büyüme	-0,05
15	EXHP Eximbank Hasar/Prim	İHRΔ İhracat Büyüme	-0,59**
16	EXHP Eximbank Hasar/Prim	KÇEK Karşılıksız Çek/GSYH	0,44
17	EXHP Eximbank Hasar/Prim	PSEN Protestolu Senet/GSYH	-0,15
18	EXHP Eximbank Hasar/Prim	TKRE Takipteki Kredi/GSYH	0,41
19	ÖZHP Özel Sigorta Hasar/Prim	GSYHΔ Milli Gelir Büyüme	-0,64***
20	ÖZHP Özel Sigorta Hasar/Prim	İHRΔ İhracat Büyüme	-0,35
21	ÖZHP Özel Sigorta Hasar/Prim	KÇEK Karşılıksız Çek/GSYH	0,28
22	ÖZHP Özel Sigorta Hasar/Prim	PSEN Protestolu Senet/GSYH	0,36
23	ÖZHP Özel Sigorta Hasar/Prim	TKRE Takipteki Kredi/GSYH	0,31
24	KÇEK Karşılıksız Çek/GSYH	GSYHΔ Milli Gelir Büyüme	-0,77***
25	PSEN Protestolu Senet/GSYH	GSYHΔ Milli Gelir Büyüme	-0,90***
26	TKRE Takipteki Krediler/GSYH	GSYHΔ Milli Gelir Büyüme	-0,51*

Not. Korelasyon, değişkenlerin elde edilebilen dönem sayısı kadar verisi arasındaki birlikte değişiminin ölçüsüdür. Korr.: Korelasyon katsayısı. ***, %1 düzeyinde ** %5 düzeyinde, *, %10 seviyesinde istatistiki önemi ifade etmektedir.

Karşılıksız çek, protestolu senet ve takipteki krediler oranlarının milli gelir artışı ile korelasyon ilişkisini gösteren Tablo 5'in son 3 satır katsayılarına göre; her üç geri ödenme oranının milli gelir ile güçlü negatif ilişkisi bulunmaktadır. Aksoy (2016)'un karşılıksız çek ve GSYH ilişki için yaptığı çıkarıma benzer şekilde,

piyasada çek, senet ve banka kredisi ödemelerinde yaşanan aksaklıkların milli gelir düşüşleri (ekonomik daralma) ile bağlantılı olduğu söylenebilir. Aksoy (2016), karşılıksız çek adet ve tutarlarının; protestolu senet ve tahsili gecikmiş firma alacakları ile pozitif (2007 ile 2015 arasında) ve GSYİH değişim oranı ile negatif (2008 ile 2015 tarihleri arasında) ilişkili olduğunu grafiklerle ve bazı ilişkiler için modellerle ortaya koymuştur.

Elde edilen bulgular, milli gelir ve ihracat artışı ile geri ödenmeme oranlarındaki azalışın, kredi sigortası prim artışı ile pozitif, kredi sigortası hasar artışı ile negatif bir ilişkiye sahip olduğunu göstermektedir. Genel olarak sonuçlar, ekonomik büyüme ile kredi sigortası prim ve hasar gelişiminin ilişkili olduğunu ifade eder niteliktedir.

5. SONUÇ

Riskten koruma, finansman kaynağı olma ve ticareti kolaylaştıran diğer fonksiyonları ile kredi sigortasının ticaret ve iktisadi büyümeye olan katkısı, uluslararası ve ulusal yazında incelenen ve incelenmeye devam eden bir alandır. Türkiye’de yapılan sınırlı sayıda çalışmanın daha çok kredi sigorta poliçeleri prim ve güvence altına alınan alacak gelişimi üzerinde durduğu ve sektörün hasar durumunun analizlere pek dahil edilmediği fark edilmiştir.

Bu çalışmada, ticari alacaklara güvence veren sigorta türü olan kredi sigortasının Türkiye’de prim geliri ve hasar ödemelerinin 2001-2018 yılları gelişimi değerlendirilmiş ve ekonomik büyüme değişkenleri ile olan ilişkileri korelasyon analizi ile incelenmiştir. Eximbank ve TSB kuruluşlarından sağlanan kredi sigortası verilerinin gelişimi ve korelasyon ilişkilerinin değerlendirilmesi neticesinde varılan sonuçlar aşağıda özetlenmiştir.

Eximbank kredi sigortasının 2008 yılından itibaren sevkiyat başına düşen prim geliri azalmış buna karşılık hasar/prim oranı ve volatilitesi artmıştır. Eximbank ihracat kredi sigortasında Avrupa Birliği Ülkelerinin payı azalarak Orta Doğu/Kuzey Afrika Ülkelerin payı artmıştır. Özel sigorta şirketlerinin kredi sigortası ürününün tazminat oranı, hayat dışı sigorta sektöründen daha yüksek ve değişken, karlılığı ise daha düşük ve risklidir. 2008 yılından sonra özel sektör kredi sigortası prim büyüme hızı yavaşlarken, hasar oranı bir süre düşmüş ve 2015-2016 yıllarında tekrar yükselmiştir. 2011 yılından itibaren Türkiye özel kredi sigortası sektörüne üç kuruluş (Coface, Euler Hermes, Atradius) hakimdir. Gerek kamu ve gerek özel sektör ticari alacak sigortası hasar ödemeleri, ekonomik sıkıntılı dönemlerde artış göstermiştir. Genel olarak, Türk kredi sigortası piyasasında prim ve hasar oranı gelişimi sektörün global gelişimi ile paralellik göstermiştir.

Korelasyon analizi sonuçlarına göre; incelenen dönemde Türk Eximbank kredi sigortasından elde edilen prim gelirleri büyümesi, milli gelir büyümesi ile aynı yönde, fakat karşılıksız çek düzeyi ile ters yönde hareket etmiştir. Eximbank'ın prim gelirine oranla hasar ödemeleri, ihracat büyümesi ile ters yönlü bir ilişkiye sahip olmuştur. Özel sermayeli sigorta şirketlerinin kredi sigortası prim geliri değişimi, ihracat ile aynı yönde ancak banka kredisi takip düzeyi ile ters yönde hareket etmiştir. Özel sigorta sektörünün hasar/prim oranı milli gelir ile negatif ilişkiye sahiptir.

Kredi sigortası prim ve hasar verilerinin makro değerlerle olan ilişkisine ilave edilen korelasyon ilişkilerine göre; karşılıksız çek, protesto edilen senet ve takibe düşen banka kredisi oranları artışı, milli gelir daralması ile bağlantılı olmuştur. Ayrıca analiz döneminde kamu ve özel sigorta sektörünün kredi sigortası prim gelirleri paralel hareket etmiştir.

Sonuç olarak analiz döneminde milli gelir ve ihracat artışı, kredi sigortası prim geliri büyümesi ile pozitif ve kredi sigortası hasar/prim oranı ile negatif etkileşim içinde olmuştur. Prim gelirleri değişimi ile geri ödenmeme oranları ise negatif korelasyona sahip olmuştur. Bu sonuçlar kredi sigortası prim gelirleri artışının ve hasar oranları azalışının ekonomik genişleme dönemleri ile bağlantılı olduğuna işaret etmektedir.

Kamu ve özel sermayeli tüm kredi sigortası pazarı prim ve hasar gelişiminin literatürde mevcut olan ve bu çalışmaya eklenen ekonomik göstergelerle ilişkilendirilmesi çalışmanın analizinin veri sayısını sınırlandırmıştır. Eximbank verilerinin yıllık temin edilebiliyor olması ve bazı geri ödenmeme oranlarına belli bir yıldan sonra ulaşılabilir olması analizin gözlem sayısını düşürmüştür. Özel sigorta sektörüne odaklanacak araştırmacıların daha fazla gözlem sayısı ile farklı analiz yöntemlerini kullanarak bu çalışmanın kapsamını genişletmesinin faydalı olacağı düşünülmüştür.

KAYNAKÇA

- Abgaryan, V. & Rosenthal, S. (2017). Supporting Exports: Challenges and Opportunities for Credit Insurance in Armenia. *Global Policy*, 8(3), 397-401.
- Auboin, M. & Engemann, M. (2014). Testing the Trade Credit and Trade Link: Evidence From Data on Export Credit Insurance. *Review of World Economics*, 150 (4), 715-743.
- Aksoy, Ö.C. (2016). *Türkiye’de Çek Takası ve Çek Takası Verileri Işığında Çek Kullanımının İncelenmesi*. Uzmanlık Yeterlilik Tezi, TCMB Ödeme Sistemleri Genel Müdürlüğü, Haziran, Ankara.
- Atradius (2019). *Ödeme Davranışları Barometresi. Eylül 2019*. Amsterdam, Atradius N.V., <https://atradius.com.tr/reports/publicationspayment-practices-barometer-turkey-2019.html>. Erişim Tarihi: 5 Mart 2020
- Badinger, H. & Url, T. (2013). Export Credit Guarantees and Export Performance: Evidence from Austrian Firm-level Data. *The World Economy*, 36(9), 1115-1130.
- Blackmon, P. (2016). OECD Export Credit Agencies: Supplementing Short-Term Export Credit Insurance during the 2008 Financial Crisis. *International Trade Journal*, 30(4), 295–318.
- Brunner, H.P. (2015). *Testing the Link between Accessible Export Finance and Insurance, and Regional Trade Growth in Africa and Asia: A Role for Regional Export Credit and Investment Guarantee Agency (ECIGA)*. Asian Development Bank Economics Working Paper Series, No. 433.
- Coughlin, C. & Cartwright, P. (1987). An Examination of State Foreign Export Promotion and Manufacturing Exports [Abstract]. *Journal of Regional Science*, 27(3), 439-449.
- Çetiner, M. & Eke, S. (2018). İhracat Artışının ve Ekonomik Büyümenin Sağlanmasına Yönelik Olarak İhracatta Tedarikçi Kredi Riskinin

- Sigortalanması. *Journal of Economics Finance and Accounting*, 5 (4), 359-372. DOI: 10.17261/Pressacademia.2018.1003
- Çetiner, M., Eke, S., & Kutlu Gündoğdu, F. (2018), Kredili Satışlarda Kredi Riskinin Transferi Kredi Sigortasının Ekonomik Büyümeye Etkisinin İrdelenmesi Türkiye Örneği. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (FESA)*, 3(4), 776-792. DOI: 10.29106/fesa.488310
- Çetiner, M., Eke, S., & Peker, A.E. (2019). İhracat Kredi Sigortası, İhracat Artışı ve İktisadi Büyümeye Etkisi: Türkiye Örneği. *Journal of Life Economics*, 6 (4), 379-400. DOI: 10.15637/jlecon.6.023
- Çırak, S. (2018). *Türk Eximbank Uygulamalarında Risk Yönetimi*. T.C. İstanbul Üniversitesi Dış Ticaret Enstitüsü Tartışma Metinleri. WPS NO/183/2018-05, 1-14.
- Egger, P. & Url, T. (2006). Public Export Credit Guarantees and Foreign Trade Structure: Evidence from Austria. *The World Economy*, 29(4), 399-418.
- Eke, S. (2013). Ticari Alacak Riskleri Yönetiminde Kredi Sigortaları ve Ekonomik Büyümeye Etkisinin İncelenmesi, Nedensellik Analizi. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 5(9), 113-137.
- Felbermayr, G. J. & Yalcin, E. (2013). Export Credit Guarantees and Export Performance: An Empirical Analysis for Germany. *The World Economy*, 36(8), 967-999.
- Greene, M. R. (1965). Export Credit Insurance--Its Role in Expanding World Trade. *Journal of Risk & Insurance*, 32(2), 177-192.
- Hayakawa, K., Lee, H.H. & Park, D. (2014). Do Export Promotion Agencies Increase Exports? *The Developing Economies*, 52(3), 241-261.
- ICC (2017). *2017 Rethinking Trade & Finance*. Paris, International Chamber of Commerce., <https://iccwbo.org/content/uploads/sites/3/2017/06/2017-rethinking-trade-finance.pdf>; Erişim Tarihi: 3 Mart 2020.

- Kong, J., Zhou, Y., Lai, H., Zhang, F., & Zhou, Z. (2016). Analysis of Credit Sale Risk of Emerging Market Product. *Procedia Computer Science*, 91, 362-371.
- Köksal, C. (2018). Export Credit Insurances in Developing Countries: The Case of Turkey and IMT Countries. *International Journal of Commerce and Finance*, 4(1), 107-120.
- Köksal, C. & Genç, E. G. (2019). İhracat Kredi Sigortalarının İhracat Değeri Üzerindeki Etkisi: Gelişmiş Ülkeler Üzerine Bir Panel Veri Analizi. *Maliye ve Finans Yazıları*, (111), 155-170.
- Li, Y., Zhen, X., & Cai, X. (2016). Trade Credit Insurance, Capital Constraint and The Behaviour of Manufacturers and Banks. *Annals of Operations Research*, 240(2), 395-414.
- Lorié, J. (2019). Public Credit Insurance Benefits International Trade- But How Much? *Journal of Risk Management in Financial Institutions*, 12(3), 232-240.
- Moser, C., Nestmann, T., & Wedow, M. (2008). Political Risk and Export Promotion: Evidence from Germany. *The World Economy*, 31(6), 781-803.
- Polat, A. & Yeşilyaprak, M. (2017). Export Credit Insurance and Export Performance: An Empirical Gravity Analysis for Turkey. *International Journal of Economics and Finance*, 9(8), 12-24.
- Rienstra-Munnicha, P. & Turvey, C. (2013). An Analysis of Welfare Effects of Export Credit Insurance and Guarantees on The Exporting and Importing Countries. *International Journal of Business and Economics Perspectives*, 8 (2), 1-21.
- TSB (2002). *2002 Faaliyet Raporu*. İstanbul, Türkiye Sigorta Birliği. <https://www.tsb.org.tr/Document/Yayinlar/2002%20Y%C4%B1%C4%B1%20Faaliyet%20Raporu.pdf>; Erişim Tarihi: 16.12.2019

- TSB (2017). *2017 Sektör Raporu*. İstanbul, Türkiye Sigorta Birliği.
<https://www.tsb.org.tr/Document/Yayinlar/2017%20Y%C4%B1%C4%B1%20Sekt%C3%B6r%20Raporu%20T%C3%BCrk%C3%A7e.pdf>, Erişim Tarihi: 5 Mart 2020.
- TSB (2018). *2018 Sektör Raporu*. İstanbul, Türkiye Sigorta Birliği.
<https://www.tsb.org.tr/Document/Yayinlar/2018%20Y%C4%B1%C4%B1%20Sekt%C3%B6r%20Raporu%20T%C3%BCrk%C3%A7e.pdf>, Erişim Tarihi: 5 Mart 2020.
- Van der Veer, K. J. M. (2015). The Private Export Credit Insurance Effect on Trade. *Journal of Risk and Insurance*, 82(3), 601-624.
- Van der Veer, K. J. M. (2019). Loss Shocks in Export Credit Insurance Markets: Evidence From a Global Insurance Group. *Journal of Risk & Insurance*, 86(1), 73–102. <https://doi.org/10.1111/jori.12197>
- Van den Berg, M., Van Beveren, I., Lemmers, O., Span, T. & Walker, A.N. (2019). Public Export Credit Insurance in the Netherlands: An Input-Output Approach. *The World Economy*, 42(9), 2774-2789.

İnternet Kaynakları

<https://www.eximbank.gov.tr>

<https://www.tsb.org.tr>

<https://atradius.com.tr>

<https://iccwbo.org>

<https://www.icisa.org/icisa>

<http://www.tuik.gov.tr>

www.riskmerkezi.org.tr

www.bddk.org.tr

<https://www.icisa.org/industries/#trade-credit-insurance-statistics-tab>; Erişim

Tarihi: 5 Mart 2020

EXTENDED ABSTRACT

Although credit sale is strong competitive tool, they cause businesses face credit risk that is one of the most important risks to manage (Kong et al., 2016: 363). By purchasing credit insurance, companies can protect their cash flows and profits against the default risk, as well as obtain the opportunity to securely expand their markets and borrow under better conditions (Li et al., 2016: 408). With functions such as reducing (or eliminating) non-collection risk of commercial receivables, financing trade and helping risk management, it has been confirmed, in the international literature since the 1960s, that credit insurance encourages domestic and international trade and economic growth.

In Turkey with relatively high payment periods and payment delays in B2B credit sales (Atradius, 2019: 3-7), the contribution of the credit insurance usage to the economy has been subject to a few research in the last years. Studies using data from Turkey generally focused on the relationship between public and private sector credit insurance premiums, amounts of guarantees and the national income or export. In this study, the development of credit insurance premium and claim levels and some other sector-specific data obtained from Export Credit Bank of Turkey (Turk Eximbank) and Insurance Association of Turkey (TSB) are examined over the period of the 2001-2018 (some variables begins after 2001). In the empirical analysis of the study, it is investigated whether credit insurance premium incomes and claim payments in Turkey are related to the economic growth between the 2001 and 2018. The relationships between the premium and claim development of the credit insurance policies written by the official (Turk Eximbank) and the private (TSB) credit insurance providers in Turkey with the national income, export and non-repayment rates are analysed by correlation analysis. The aspects of this study that differ from other studies with Turkish data are taking the claims into consideration and adding the returned checks, protested bills and non-performing bank loans to the economic indicators.

In the world credit insurance market, premiums which were low due to strong competition between private credit insurance providers, continued to fall between 2011 and 2015 but increased slightly in 2016. Although credit insurance claim payments were kept under control after 2009, they have increased significantly in recent years (especially in 2015 and 2016) due to low commodity prices (ICC, 2017: 148-154, www.iccwbo.org). In the 2017 and 2018, the sector's premium income tended to increase while claims paid tended to decrease (www.icisa.org).

In the Turkey credit insurance market, Turk Eximbank credit insurance premium per shipment decreased since 2008, whereas the claim/premium ratio and its volatility increased. The share of the European Union Countries in the Eximbank export credit insurance decreased and the share of the Middle East/North Africa Countries increased.

The claims rate of private sector's credit insurance product was higher and more volatile than the total private non-life insurance sector's. Besides, profitability of the credit insurance sub-sector was lower and riskier than the whole insurance sector's. After 2008, while the private sector credit insurance premium growth rate slowed down, the claims/premium rate decreased for a while and increased again in 2015-2016. After 2011 in Turkey, three organizations (Coface, Euler Hermes, Atradius) dominated the private credit insurance sector. Claims payments of both official and private commercial receivable insurance increased in times of economic downturns. In general, it can be said that the premiums and claims in the Turkish credit insurance market moved parallel to the developments in the global sector.

In the empirical analysis, it is investigated whether credit insurance premiums and claims in Turkey are correlated significantly with the economic growth during the period between 2001 and 2018. The annual economic growth indicators entered in the correlation analysis are; GDP growth, export growth and non-repayment rates (returned checks, protested bills and non-performing bank loans). All variables used in the correlation analysis are shown in the Table 4 and, correlation coefficients are presented in the Table 5.

According to the results of the correlation analysis, premium growth of the Turk Eximbank credit insurance move together with the national income growth but move in the opposite way with returned checks. Claim/premium ratio of Eximbank has negative correlation with export change. Credit insurance premium income of the private sector correlates positively with the export growth but, correlates negatively with the rate of non-performing bank loans. Claim/premium ratio of TSB has negative correlation relationship with GDP growth.

Additional correlation coefficients provide evidence that increases in returned checks, protested bills and bad loans have connections with national income decreases. Furthermore, premium incomes of official and non-official credit insurance providers are correlated significantly.

Finally, during the analysis period of 18 years (2001 and 2018), growth in national income and export have positive relationship with the premium growth

but negative connections with claims level. Furthermore, changes in premiums move in the opposite direction with non-repayment rates. These results signal those rising premium incomes and reducing claim payments, of credit insurance policies have connections with economic expansion periods.